

Om den gamla, rätta kyrkan.

Översättning av huvuddelen av Luthers skrift "Wider Hans Wurst" (1541)
av kyrkoherde Sten Rydh, Evangelisk-Lutherska Kyrkan i Sverige

Här ges en tämligen ordagrann nyöversättning av Luthers tyska text i den del som behandlar kyrkan. Skriften behandlades i sin helhet vid ett föredrag på kyrkodagar i Finnåker 2014-08-02. Här läggs texten fram i samband med ett nytt föredrag på en konferens i Norrköping 2015-04-25. Luthers text samt båda föredragen finns tillgängliga på <http://www.evluth.se/>

Numreringen avser Saint Louis-utgåvan av Luthers skrifter (Walch 2). Skriften "Wider Hans Wurst" finns där i band 17, kolumn 1311-1381. Skriften återfinns i Weimarutgåvan WA 51, 469-572 och i engelsk översättning i Luther's Works, American edition CPH, 41:179-256. Ett utdrag av skriften i äldre översättning till svenska finns i Moritz Meurer, Luthers lefnad, 1883, s. 751-756.

Inledning

Luthers skrift "Wider Hans Wurst" kom ut år 1541 och tillhör alltså den mogna reformatorns skrifter. Den är egentligen ett genmäle på en skrivelse av hertig Henrik av Braunschweig-Wolfenbüttel, en av reformationens bittraste fiender. Denne anklagade där Luthers kurfurste och beskyllde bland annat Luther för att ha kallat kurfursten för "Hans Wurst" (ungefär "Korvhasse"). Denne Hans Wurst var en tysk karnevalsfigur, som brukade framträda som en clown med en tjock läderkorv runt halsen. Det var en farsartad och burlesk figur, som ofta var med i komedier på Luthers tid. Luther medger att han ibland har använt uttrycket i sina predikningar, men då alltid i allmän mening och aldrig om någon enskild person, och absolut inte om sin egen kurfurste, som han högaktade. I sin skrift använder nu Luther istället uttrycket "Hans Wurst" (ibland Hans Worst) om hertig Henrik.

Henrik tillhörde den katolska ligan, som bildats för att motarbeta det schmalkaldiska förbundet, vilket bestod av de ledande evangeliska furstarna med Filip av Hessen i spetsen. När dessa skulle samlas till ett konvent i Braunschweig år 1538 ville de ha lejd genom Henriks område, vilket förvägrades dem. De färdades trots detta genom området men blev då beskjutna. Bakgrunden var att många människor inom Henriks hertigdöme hade blivit anhängare av den lutherska reformationen, och Henrik försökte nu med alla medel att kväsa dem. Han tog också till brutal förföljelse och kallas därför ibland av Luther för "Heinz mordbrännare" (H. M.)

Luthers skrift består av en inledning, två delar och en avslutning. I den skarpa inledningen (§§ 1-17) tillbakavisar han Henriks anklagelser och visar att dessa är ren lögn. Mot sådana lögnen kan man bara säga: Djävul, du ljuger! Luther betonar, att den som kommer med sådana lögnen enbart skadar sig själv. Det är som när ett svärd slinter och skadar den som angriper. Djävulen kan bara bemötas med Guds rena och klara ord, som det står i Luthers egen psalm: "Ett ord kan honom fälla".

Den andra delen, vilket är själva huvuddelen, är en lång framställning om vad den rätta, kristna kyrkan är och vad den falska kyrkan är. Den delen ansågs inom den lutherska kyrkan så viktig, att den genast kom ut i separata utgåvor, och det är den del som här är översatt (§§ 18-90) och som behandlas i ett av de ovan nämnda föredragen.

I den tredje och sista delen (§§ 91-142) har Luther en mycket intressant och viktig framställning om den lutherska reformationen och dess historia sett ur hans eget, personliga perspektiv. Han tar där särskilt upp läran om att påven och påvekyrkan är den i

Skriften förutsagda Antikrist, som alla kristna är skyldiga att inte lyda, utan istället undfly. Överheten skall vi kristna förvisso alltid lyda, men inte när den befäller oss att handla mot Guds Ord. Därför har de som bekänner sig till den lutherska reformationen brutit med den falska kyrkan och vägrar att låta överheten befälla i religionssaker. Påven och kejsaren skall man lyda så långt deras världsliga makt tillåter, men tio Guds bud och Guds evangelium är undantagna därifrån. I kyrkan är det Gud ensam som regerar med sitt ord.

Så avslutar Luther sin skrift med att citera hela den 64:e psalmen:

*Hör, o Gud, min röst, när jag klagar, bevara mitt liv, ty fienden förskräcker mig.
Fördölj mig för de ondas hemliga råd, för ogärningsmännens larmande hop;
ty de vässa sina tungor likasom svärd, med bittra ord lägga de an såsom med pilar,
för att i lönnedom skjuta den ostrafflige; plötsligt skjuta de på honom, utan försyn.
De befästa sig i sitt onda uppsåt, de orda om huru de skola lägga ut snaror; de säga: "Vem
skulle se oss?"
De tänka ut onda anslag: "Nu äro vi redo med det råd vi hava uttänkt!" Ja, djupa äro
männens tankar och hjärtan.
Då skjuter Gud dem; plötsligt sårar dem hans pil.
De bringas på fall och få straff för sina tungors skull; var och en som ser dem rister huvudet.
Och alla människor varda förskräckta; de förkunna vad Gud har gjort och förstå hans verk.
Den rättfärdige skall glädja sig i HERREN och taga sin tillflykt till honom, och alla rättsinniga
skola berömma sig.*

Till allra sist pekar Luther på, hur denna psalm nu besannas. "Ty vad frågar Gud efter påven, kejsaren, kungar, kammarrätt eller jurister? Vill de inte tala, så må de tåga. Vill de inte fortsätta med sin process, så må de låta bli. Han är en stor Herre, som kan skapa människor av jord och sten och omvänt göra sten och jord av människor. Han kan göra dårar kloka och kloka till dårar. ... Alltså må prästerna när de lär folket noga förmana dem, så att de fruktar Gud och inte i hemlighet företar sig något ont. Ty Gud ser det och blir inte kvar där utanför, utan när man är obotfärdig och vill försvara synden som något rätt och riktigt, då kommer han förvisso och kommer säkert. ... Ty det heter: Ingenting är fördolt, som inte skall uppenbaras. Gud är nådig och ger rättvisa åt alla som tålmodigt får lida orätt. Honom ske pris och ära i evighet. Amen.

Luthers text

Här följer nu översättningen av huvuddelen av skriften, §§ 18-90, som i sitt separata tryck inleddes så här: "Om den gamla rätta kyrkan. Orsaken till att papisterna anklagar oss är följande..." I denna version hade alla personliga anklagelser mot hertig Henrik utelämnats och han betecknas bara som "H. M.", dvs Heinz Mordbrenner. I denna skrift använder Luther ofta grova uttryck mot sina motståndare. När man ibland - även bland hans egna anhängare - anklagade honom för detta brukade Luther svara, att han medvetet gjorde detta utifrån biblisk förebild. Villolärare skall inte behandlas med silkesvantar utan som de ulvar och vargar de är. Så gjorde Jesus och apostlarna med de falska lärarna på många ställen. Luther anklagar inte motståndarna för deras livsföring, där han erkänner att mycket brister hos alla kristna, även inom den lutherska kyrkan. Nej, de hårda orden syftar alltid på motståndarnas lära. När de avviker från Guds Ord och trots förmaning och vederläggning fortsätter att försvara sin villfarelse, då har de blivit "djävulens sköka", som Luther brukar uttrycka det. Han syftar då särskilt på profeternas varningar för andlig otukt. När präster och profeter lär i strid med Guds Ord är deras kyrka inte längre Kristi brud, utan en otrogen kvinna, som lever i äktenskapsbrott.

I denna översättning har Luthers uttryckssätt i hög grad behållits för att ge en bild av hur Luther verkligen skrev. Den tyska utgåvan använder mycket långa meningar och ofta för oss ålderdomliga ord. Även detta skrivsätt har i viss mån behållits, trots att Luthers språk i

samtiden var modernt, enkelt och nydanande. Översättningen återspeglar närmast Luthers text i den form den fick inom den tysktalande Missourisynoden i USA kring år 1900. Bibelställena är också i regel översatta direkt från denna version. En komplettering av Luthers bibelreferenser har gjorts så att både kapitel och aktuella verser är utsatta.

* * *

Om den gamla, rätta kyrkan.

Orsaken till att papisterna anklagar oss är följande: ....

18. Men låt oss inte bara syssla med Heinz dårskap utan också lägga fram något nyttigt och uppbyggligt för läsaren. Detta sker inte för Heinz skull eller för dem som sätter honom högt, ty de är "suo iudicio condemnati, aures habent, et non audiunt" (sådana som har dömt sig själva, som har öron men inte hör, Tit. 3:11, Ps. 135:17). Men det sker för vår egen skull, så att vi ska förstå varför papisterna genom sin Heinz anklagar oss för att vara kättare. De påstår att vi har avfallit från den heliga kyrkan och upprättat en annan, ny kyrka. På detta svarar vi: Eftersom de själva berömmar sig av att vara kyrkan, är de skyldiga att bevisa det. Om de kan bevisa detta med ett enda giltigt skäl (vi begär inte flera skäl), så ska vi erkänna oss besegrade. Då ska vi ge oss fångna och säga: "Peccavimus, miserere nostri" (vi har syndat, förbarma er över oss). Men om de inte kan bevisa sin sak, så måste de erkänna (det må ske villigt eller ovilligt) att de inte är kyrkan, och att vi inte kan vara kättare som har avfallit från denna icke-kyrka. Ja, eftersom det inte finns någonting däremellan, så måste vi vara Kristi kyrka och de djävulens kyrka, eller tvärtom. Därför hänger allt på den här punkten, att man bevisar vilket som är den rätta kyrkan.

19. Så länge bevisningen inte finns där är det orimligt, att en part berömmar sig av att vara kyrka och anklagar den andra för att vara kättare. Endera parten måste ha rätt och den andra fel. Ty det finns bara två slags kyrkor, från världens begynnelse till dess slut. Augustinus kallar dem för Kain och Abel. Och Herren Kristus befäller oss, att vi inte skall ha något med den falska kyrkan att göra. Han skiljer själv mellan två kyrkor, en rätt och en falsk: "Ta er till vara för falska profeter, som kommer till er i fårakläder ..." (Matt. 7:15). Där det finns profeter, finns det också kyrkor där de undervisar. Om profeterna är falska, så är också kyrkorna falska, eftersom man tror på profeterna och följer dem.

Nu har vi hittills aldrig kunnat få papisterna att bevisa varför de skulle vara den rätta kyrkan. De hänvisar bara till Matt. 18:17 ("Lyssnar han inte heller till

kyrkan skall han för dig vara som en hedning och publikan”) och säger: Man skall lyssna på kyrkan eller gå förlorad. Men Kristus anger inte på detta ställe vem, var eller vad kyrkan är, utan endast att där kyrkan är, där skall man lyssna på henne. Det bekänner och säger vi också, men vi frågar oss även var Kristi kyrka är och vilka som utgör den, inte bara till namnet utan också till gagnet (till sitt verkliga väsen, min anm.).

20. Det är som om man skulle fråga en berusad, halvsovande eller narr: ”Var vänlig och säg mig vilka som utgör kyrkan eller var hon är?”, och han tio gånger inte skulle svara något annat än detta: ”Man skall lyssna på kyrkan!” Men hur skall jag kunna lyssna på kyrkan, om jag inte vet vem eller vad hon är? Ja, säger de, vi papister har stannat kvar i den gamla, ursprungliga kyrkan från apostlarnas dagar. Därför är vi de rätta, vi som kommer från den gamla kyrkan och alltid har stannat kvar där. Men ni har avfallit från oss och bildat en ny kyrka mot oss. Svar: Men hur vore det om jag skulle bevisa, att det är vi som har blivit kvar i den rätta, gamla kyrkan, ja, att vi är den rätta, gamla kyrkan. Då är det ni som har avfallit från oss, det vill säga ni som har brutit med den gamla kyrkan och upprättat en ny kyrka, mot den gamla kyrkan. Hur skulle det vara? Låt oss höra.

21. För det första kan ingen förneka, att både vi och papisterna har uppkommit ur det heliga Dopet och därför kallas kristna. Men dopet är ingenting nytt som vi skulle ha uppfunnit i vår tid. Nej, det är samma gamla dop, som Kristus instiftade och som apostlarna, urkyrkan och alla kristna därefter är döpta med. Om vi nu har samma dop som den första gamla kyrkan (vilken bekännelsen kallar katolsk, allomfattande), och vi är döpta med detta, så tillhör vi förvisso också samma gamla, allomfattande kyrka. Vi är då lika med dem och de lika med oss, eftersom vi kommer från samma dop och det i fråga om dopet inte råder någon skillnad. Men dopet är det förnämsta och första sakramentet utan vilket alla andra ingenting är, vilket de måste bekänna. Därför kan papisterna inte med sanning anklaga oss för att vara en annan eller ny kyrka eller kättare. Vi är ju det gamla dopets barn, vi liksom apostlarna själva och hela kristenheten, som det står ”ett enda dop” (Ef. 4:5).

22. För det andra kan ingen förneka, att vi har Altarets heliga sakrament, precis som Kristus instiftade det och apostlarna och hela kristenheten därefter har använt det. Vi äter och dricker alltså med fornkyrkan och hela kristenheten från ett och samma bord och mottar med dem samma gamla sakrament. I detta har vi inte infört något nytt. Därför är vi med dem en och samma kyrka, eller som S:t Paulus säger (1 Kor. 10:17) en och samma kropp, ett och samma bröd, eftersom vi äter av detta bröd och dricker ur denna kalk. Därför kan papisterna inte kalla oss kättare eller en ny kyrka, utan måste i så fall först skälla ut både apostlarna och hela kristenheten som kättare, vilket de också i sanning gör. Ty vi är ett med den gamla kyrkan och har ett och samma sakrament.

23. För det tredje kan ingen förneka att vi har de rätta, gamla nycklarna och att vi bara använder dem för att binda och lösa synden, när något har skett mot Guds bud såsom Kristus har insatt dem (Matt. 16:19, Joh. 20:23). Så har också apostlarna och hela kristenheten använt dem hittills så att vi alltså har samma nycklar och använder dem på samma sätt som fornkyrkan. Därför utgör vi också samma gamla kyrka och befinner oss inom den. Ty vi gör inga nya nycklar eller nya lagar, och utesluter inte kungar och herrar från sina världsliga områden. Vi använder endast nycklarna för att släppa syndare in och ut ur himmelriket, precis som den fornkyrkan gjorde i enlighet med Herrens befallning. Därför kommer papisterna på nytt med falska och lögnaktiga beskyllningar då de i oss förkättrar och smädar både den gamla kyrkan, apostlarna och Kristus själv.

24. För det fjärde kan ingen förneka, att vi har predikoämbetet och Guds Ord rent och rikligt hos oss. Vi lär och driver det utan alla tillsatser av ny, egen och mänsklig lära precis som Kristus befallde och apostlarna med hela kristenheten gjorde. Vi hittar inge på något nytt, utan håller fast och förblir vid Guds Ord, så som den gamla kyrkan hade det. Därför är vi tillsammans med dem den rätta, gamla kyrkan. Vi är en enda kyrka som lär och tror i enlighet med det enda Gudsordet. Därför smädar papisterna på nytt Kristus själv, apostlarna och hela kristenheten när de anklagar oss för att komma med något nytt och vara kättare. Ty de finner inte något annat hos oss än det gamla som lärdes i urkyrkan. Vi är ett med denna enda kyrka.

25. För det femte kan ingen förneka, att vi har den apostoliska trosbekännelsen, den gamla kyrkans symbol. Vi är överens med dem i allting och tror, sjunger och bekänner så. Vi kommer inte med något nytt och lägger inte till något, så att det står klart att vi tillhör dem och är helt eniga med dem. Därför tillåter inte heller detta stycke att vi förtalats som kättare eller utmålas som en ny kyrka av papisterna. Ty den som tror detsamma som den gamla kyrkan och i allt håller fast vid det, han tillhör också den gamla kyrkan.

26. För det sjätte kan ingen förneka, att vi tillsammans med urkyrkan har samma bön och samma Fader Vår och inte hittar på något nytt. Vi sjunger samma psalmer med endräktig mun och lovar, prisar och tackar Gud av hjärtat, så som Kristus har lärt och som apostlarna och fornkyrkan gjorde som en förebild för oss. Inte heller i detta stycke kan papisterna anklaga oss för att vara villolärare och en ny kyrka, utan de måste i så fall först anklaga Kristus själv och hans kära gamla kyrka.

27. För det sjunde kan ingen förneka, att vi tillsammans med urkyrkan lär och håller fast vid, att man skall ära den världsliga överheten och inte förkasta den eller tvinga den att kyssa påvens fötter. Sådant har inte heller vi hittat på, utan S:t Petrus fördömer dem, som nu eller senare kommer med sådana nya påfund

(2 Petr. 2:10). Även S:t Paulus står här på vår sida (Rom. 13:1ff) liksom den gamla kyrkan och hela kristenheten. Vi kommer inte heller här med något nytt. Papisterna smädar här Gud själv i oss. Vi hör hemma i den gamla, heliga, apostoliska kyrkan, som dess rätta barn och lemmar. Vi lär att man överallt på det trognaste skall visa överheten lydnad, både kejsare och furstar, och vi gör så själva och ber hjärtligt för dem.

28. För det åttonde kan ingen förneka, att vi lovar och prisar äktenskapet som Guds välsignade och välbehagliga skapelse och ordning till livsfrukt och mot köttslig otukt. Detta är inte något nytt, som vi har hittat på, och inte heller har vi infört något nytt bruk av det. Ännu mindre har vi som vissa nyare lärare förbjudit äktenskap. Gud har från begynnelsen instiftat äktenskapet, Kristus har stadfäst det och apostlarna och den gamla kyrkan har ärat det och lärt så. Denna gamla regel och ordning håller vi fast vid och är så överens med den gamla kyrkan och är därmed dess rätta, äkta lemmar. Man ser åter igen hur papisterna falskeligen anklagar oss för att komma med något nytt.

29. För det nionde kan ingen förneka att vi (som S:t Petrus säger, 1 Petr. 5:9) har samma lidanden som våra bröder i världen. Man förföljer oss på alla orter och kväver, dränker och halshugger och lägger på oss alla tänkbara plågor för Ordets skull. Det går oss på samma sätt som den gamla kyrkan, och i detta är vi henne övermåttan lik så att vi kan säga: vi är den gamla, rätta kyrkan eller hennes medsyskon och vänner i samma lidanden. Ty sådant har vi inte uppdyktat på nytt, utan känner det väl. Ja, vi liknar (såsom även den gamla kyrkan) vår Herre Kristus på korset. Där står inför korset Hannas och Kaifas samt prästerna och smädar därtill Herren, därför att de har korsfäst honom. Så fördömer också påven, kardinalerna och munkarna oss. De mördar och utgjuter vårt blod och smädar oss dessutom. Där står krigsmännen, d.v.s. en del av de världsliga härskarna, som också smädar oss. Därtill kommer den ene av rövarena på korset. Så uppträder också den boven Heinz Wolffenbüttel med de sina, men Gud har redan fördömt och bundit honom med helvetets band. Så måste också smädarna bidra till, att detta stycke rikligen kan ses hos oss som ett tecken på den gamla kyrkan.

30. För det tionde kan ingen förneka, att vi inte i vår tur utgjuter blod, mördar och hämnas, vilket vi väl ofta hade kunnat göra och fortfarande skulle kunna. Men liksom Kristus, apostlarna och den gamla kyrkan visar vi tålmod, förmanar och ber för dem, också offentligt i kyrkan, i litaniorna och predikningarna. Så har Kristus vår Herre gjort och lärt, och så även den gamla kyrkan. I allt detta håller vi oss till den gamla kyrkans väsen.

31. Eftersom papisterna nu vet att vi alla sådana stycken och ännu flera är lika den gamla kyrkan och i sanning kan kallas den gamla kyrkan (ty sådana stycken är inte nya och uppfunna av oss) är det ett under, varför de så

oförskämt ljuger på oss och fördömer oss. De menar att vi har avfallit från kyrkan och upprättat en ny kyrka, fastän de inte kan hitta något nytt hos oss, som inte fanns i den gamla och rätta kyrkan på apostlarnas tid. Jag tror verkligen att detta är den tid, som Daniel talar om (Dan. 7:8f) då han säger: Den gamle från fordom, Antiquus dierum, satte sig ner, sedan det lilla hornet hade utstött sina smädelser, och så höll han sin dom. Ty den tidigare, gamla kyrkan lyser åter fram (som solen efter molnen, bakom vilken solen dock var, men inte kunde lysa klart). Hornet som smädar skall då gå under och allt få sitt slut, som det står här och som det skall visa sig. Men nu är det inte tid att tala mer om det.

32. Men någon kanske säger: Ni har ändå fel på en punkt, nämligen om fastan, ty ni fastar inte! Ack, Herre Gud! Om det är något stycke som har kommit till oss från den gamla kyrkan, så är det - tyvärr! - fastan. Och om något stycke har kommit till papisterna från den nya kyrkan, så är det att de inte fastar, utan lever i sus och dus, också på fastedagarna och i synnerhet under helgdagarna. Ja, vi fastar inte bara, utan lider även hunger (med S:t Paulus, 1 Kor. 4:11), vilket vi ser varje dag hos våra fattiga präster med hustrur och barn och hos många andra fattiga. Hungern lyser i deras ögon och de har knappt bröd och vatten och får nästan gå utan kläder i sitt armod. Bönderna och borgarna skänker ingenting och adeln tar från dem, så att det är få hos oss, som har något att ge, och de kan inte hjälpa alla. Där borde stift och kloster hjälpa till. Men de är så giriga, att Lasarus måste dö av hunger. Då skrattar papisterna, men därmed visar de bara, att vi är den gamla kyrkan, som lider spott och spe av djävulens barn.

33. Härmed har vi nu bevisat, att vi är den rätta, gamla kyrkan, som är en kropp och en församling av heliga tillsammans med hela den heliga kristna kyrkan. Bevisa nu också, ni papister, att ni är den rätta gamla kyrkan eller att ni är likadana som hon. Men det kan ni inte göra, utan jag vill bevisa att ni är den nya, falska kyrkan, som är helt och hållet avfällig från den gamla rätta kyrkan, och istället utgör djävulens sköka och skola (satans synagoga, Uppb. 2:9, min anm.).

34. För det första håller ni inte fast vid det första, gamla dopet. Ty ni har på nytt uppdyktat många andra dop och lär, att det första dopet genom synden går förlorat. Därför måste man göra tillfyllest genom egna gärningar, särskilt genom klosterväsendet, där man blir så ren som om man ginge upp ur Kristi eget dop. Därför gör ni världen full av kyrkor och kloster. Detta stycke, satisfactio, tillfyllestgörelse, är början och ursprunget, dörren och ingången till alla styggelser inom påvedömet, precis som inom kyrkan dopet är början och ingången till all nåd och syndernas förlåtelse. Ty där dopet inte är, där hjälper varken sakramentet, nycklarna eller något annat. Om inte tillfyllestgörelsen hade uppstått, så hade inte heller avlat, vallfärder, broderskap, mässor, skärseld,

klosterväsen, stiftelser och merparten av alla styggelser blivit uppfunna, och påvedömet skulle inte ha blivit så tjockt och fett.

Därför har de ändå själva uppkallat ett dop åt sig i sina kyrkor, som verkar många dop, sakrament och syndernas förlåtelse, ja också en stor helighet. Det är den egna rättfärdigheten, gärningarnas helighet, som vi har skrivit mycket om. Vem har befallt den? Eller var står det skrivet? Var finner ni i den gamla kyrkan att ni skall hitta på ett sådant nytt dop och en sådan helighet? Vem är här kättare, avfälling och ny kyrka?

35. För det andra har ni drivit avlaten i hela världen som ett dop, ja, som en syndaflod, som tvättar bort synder så att det inte finns någon enda vrå i världen, där er avlat inte blivit såld eller given, så att hela världen nu är full med sigill och brev. Vem har befallt er det? Eller var står det skrivet? Var finner ni detta i den gamla kyrkan att ni skall stifta ett sådant nytt dop och en sådan rening från synderna? Vem är här den kätterska, nya kyrkan? Är det inte ni som är djävulens skökkyrka?

36. För det tredje har ni trängt in med vigvatten och salt överallt, inte bara i alla kyrkor utan också i alla vinklar och vrår, som ett avtvättande (eller dop) från synderna. Med detta har ni lärt ut trolldom, som "distinct 3. Aquam sale" (om saltvatten; en del av den kanoniska lagen, min anm.) bevisar. Vem har befallt er det? Var står det skrivet? Var finner ni sådant i den gamla kyrkan och dess apostoliska instiftelser? Vem är här den nya, avfälliga kyrkan?

37. För det fjärde har ni stiftat vallfärder för att förtjäna avlat eller syndernas förlåtelse. När detta sker utan nycklaämbetet genom egen förtjänst, är det också ett nytt, andra dop eller rening från synderna. Vem har befallt er det? Var står det skrivet? Var finner ni i den gamla kyrkan, att en sådan ny syndaförlåtelse skulle stiftas? Vem är här den nya, avfälliga kyrkan?

38. För det femte har ni stiftat otaliga brödraskap, så många att ni också här har uppfyllt hela världen med sigill och brev, allt i syfte att utverka avlat och syndernas förlåtelse som en förtjänst, vilken dock endast hör hemma i det heliga dopet och sakramentet. Vem har befallt er det? Var står det skrivet? Var finner ni i den gamla kyrkan att ni skall stifta en sådan förlåtelse eller förtjänst? Och vem kan räkna upp hur många nya sätt har upfunnit till att förlåta synder för pengar eller för egen vinning. Vem är här den nya kyrkan, med nya läror och sakrament, som varken Kristus, apostlarna, Skriften eller den gamla kyrkan har känt till?

39. För det sjätte. Vem vill beskriva alla de förskräckliga nyheter och förändringar som ni har hittat på i det högvördiga, heliga Kristi lekamens och blods sakrament? Vem har befallt er det? Var står det skrivet? Var finner man det i den gamla kyrkan? För det första tar ni ifrån och rövar bort sakramentet

från hela kyrkan genom att ni bara delar ut den ena gestalten och endast ger prästerna det hela och odelade sakramentet. För det andra lär ni inte tillsammans med denna enda gestalt något om tron och hur den skall stärkas, utan förvränger den till en gärning i lydnad för kyrkan. För det tredje brukar ni inte det hela sakramentet (då det verkligen är ett sakrament) till Kristi åminnelse genom att predika offentligt om honom och tacka honom för hans lidande, utan ni gör det till ett prästoffer (mässoffer) och till den onde skurkens egen förtjänst, som sedan kan säljas till andra och delas ut till själarna i skärselden och till hjälp i all slags yttre nöd, som en hednisk avgudadyrkan. Ja, sakramentet har blivit förvandlat till en skändlig varumarknad på det mest avskyvärda och skamliga sätt, för att Kristi åminnelse (det är ju ändå han som har instiftat sakramentet) skall förtigas och utrotas. Och om ni i övrigt ändå vore en så ren kyrka som apostlarnas egen, så gör likväl detta enda, förskräckliga stycke - som ni har uppfunnit genom djävulens rådslag - er till en ny, avfällig, kättersk kyrka, ja till djävulens ärkehora och till hans helvetesskola (Uppb. 2:9). Ty detta stycke är så förtvivlat, bottenlöst ondskefullt, att det inte kan uttalas i detta livet av någon tunga, inte begripas av något hjärta tills den yttersta dagen uppenbaras.

40. Läs, samla och lägg ihop allt det onda, som djävulen kan hitta på om er alla och låt honom ljuga tusen gånger så mycket, så kommer det ändå inte ens att vara en liten flisa emot denna stora balk, som utan tvivel alla djävlar och de allra värsta skurkarna under sexhundra år har snickrat ihop. Detta är ett av de rätta styckena, det som Kristus kallar förödelsens styggelse, som står på helig plats (Matt. 24:15). Därför är det inte bara vi som skall och måste fly ifrån er, såsom från Guds största vrede, utan både himmelen och jorden upprörs och visar avsky inför en sådan mördarhåla (Matt. 21:13). Ty detta stycke låter ingen kyrka bli kvar, utan förvandlar den istället till den värsta stinkande håla som djävulen har på denna jord.

Turkar, tartarer och judar är långt ifrån en sådan mördarhåla, som påvekyrkan är i detta stycke. Ty de förra förnekar endast Kristus och vänder ryggen mot honom, medan de senare tar honom till sig, bespottar honom, smädar, besudlar och marterar honom och utför en långt värre passion (lidande, misshandel, min anm.) med honom än vad som kroppsligen skedde under judarna. Ja, gå nu iväg och beröm er av er heliga kyrka, som vi har avfallit ifrån! Må djävulen bli kvar hos er i en sådan kyrka tillsammans med alla dem som vill vara som Heinz. Gud bevar oss för detta, såsom han också har ryckt oss därifrån i sin nåd, varför vi lovar och tackar Honom i evighet!

41. För det sjunde. Vem har befallt er att komma med nymodigheten att göra nya nycklar? Ni har smitt två falska dyrkar, som varken förlåter synderna eller behåller någon i dem, som de rätta nycklarna gör hos oss och i den gamla kyrkan. Ni stiftar på nytt synd och mord, där det inte finns någon synd, i er

avfallna, mordiska kyrka. Därmed fångar och binder ni de kristna samvetena med odrägliga och otaliga lagar som förskräcker och dödar. Ni inför bud om mat, dryck, kläder, platser, dagar och liknande yttre ting, som Kristus har lämnat fritt (Kol. 2:16). Så har också den gamla kyrkan gjort utan all synd och fara. Dessutom avsätter ni kungar och furstar som om ni själva vore Gud. Vem är här den avfälliga, nya kyrkan? Må djävulen bli kvar hos er i detta gudsförsmädande, mordiska, syndiga och fördärvliga stycke! Han må stanna hos er, men vi har kommit tillbaka till den gamla kyrkan, Gud vare tack och lov!

42. För det åttonde. Vem har tvärs emot den gamla kyrkans sätt och mot Kristi befallning befallt er att predika annorlunda än vad han har befallt? "Gå ut och lär dem att hålla allt vad jag har befallt er" (Matt. 28:20) är inte detsamma som "det ni tycker är rätt och bra". Det står: "Den helige Ande kommer att lära och påminna er allt, vad jag har sagt er" (Joh. 14:26). Men ni har smetat ner alla kyrkor och skolor fulla med ert träck, d.v.s. med människolära och lögner. Ni har fyllt era avfallshinkar med spyor så att det inte finns mer plats, som Jesaja säger (kap. 28:8), och ändå vill ni berömma er av att vara Kyrkan. Detta stycke är också jämte vinkelmässan en av de värsta styggelserna. Denna skada och plåga är så stor att man inte kan fatta eller beräkna den. Ni bygger en ny kyrka åt djävulen och tjänar därmed honom. Ni mördar själarna och detta är den verkliga barnslukaren Molok (en kanaaneisk avgud, se 2 Kon. 23:10, Jer. 7:31, Hes. 16:20f, min anm.). Ni låter inte barnens själar bli saliga, vilket dock Molok gjorde, som endast brände och dödade kroppen. Däremot låter ni kroppen leva en liten tid, men förbränner själen i evighet. Jag blir så förskräckt, att jag knappt kan tänka på denna jämmer av otaliga falska, avgudiska och mordiska läror i påvedömet, det är i er nya, vackra kyrka.

43. För det nionde. Vem har befallt er den fräcka nymodigheten att i kyrkan, som är ett andligt rike, sätta ett kroppsligt huvud och kalla det för det allraheligaste? Det kan ju ändå inte finnas något annat huvud än ett andligt, vilket är Kristus. Detta är den tredje, värsta styggelsen i er allraheligaste, ja allra mest helvetiska nya kyrka. Ty den gamla kyrkan vet ingenting om detta, och den blev kvar hos sitt rätta huvud precis som vi. Att detta är djävulens eget påhitt, vilket skulle komma för syndens skull, det vet kyrkan som förkunnade det klart i 2 Tess. 2:3-4: "Syndens människa och fördärvets barn skall sätta sig i Guds tempel och bete sig som om han vore Gud". Ty han låter sig också av er kallas en jordisk gud. Så har också Daniel förutsagt (kap. 11:37), att han skulle förakta den gamla kyrkan och sina fäders Gud och stifta en annan, ny gud och nya kyrkor (som skulle hjälpa honom att stärka sin nya gud). Vem är det nu som har en en ny, avfällig kyrka?

Är det urkyrkan och vi, som håller fast vid det gamla, rätta huvudet och flyr och undviker det nya djävlshuvudet? Eller är det de som tillber det nya

djävulshuvudet, kysser hans fötter och låter honom välsigna sig med två fingrar och upphöjer hans lära över Guds ord? Är det dessa som inte ärar det gamla, rätta huvudet med något knäfall och väl aldrig tänker på honom och inte bryr sig om hans välsignelse, vilken han har förvärvat åt oss med hela sin kropp och sitt blod? Men denna styggelse är så förskräckligt hemsk, att det inte är någon idé att bara tala lite om den. Inte ens änglars tungor räcker till för att tala rätt om den. Det som Guds egen mun kallar styggelse, det måste vara en större styggelse än alla tungor kan uttala.

44. För det tionde. Vem har befallt er att upprätta detta nya avgudereri? Ni stiftar helgondyrkan, kanoniserar helgon, insätter fastedagar och helgdagar för att ära dem, som om de vore Gud själv. Man måste förlita sig på deras förtjänst och förtrösta på dem mer än på Kristus själv samt hela hans blod och förtjänst. Honom har ni ställt fram för oss som en domare, vilken vi genom hans moders och alla helgons förtjänster och förböner och vår egen helgondyrkan måste försona för att förvärva nåd.

För att er kyrka i detta stycke inte skulle vara annorlunda än hedningarnas kyrkor, vilka tillber Jupiter, Juno, Venus, Diana och andra döda människor, och liksom romarna i sin stad Rom upprättade ett helt Panteon åt sig, så har ni också byggt ett Panteon i er kyrka, vilken är alla djävlers kyrka. Sådant finner ni inte i apostlarnas skrifter och inte heller i den yngre kyrkan därefter, där man inte ens kunde tåla bilder, varför mycket blod utgjöts för den sakens skull. Tala då inte om att man skulle ha tillbett och anropat helgonen, något som endast tillkommer Gud.

45. För det elfte. Vem har befallt er att införa nymodigheten att ni skall fördöma äktenskapet, smäda och förtala det som orent och otuktigt till Guds tjänst? Ja S:t Paulus säger faktiskt i 1 Tim. 4:1ff att den tid skall komma, då man skiljer sig från tron och lämnar den gamla kyrkan som en djävulens äkta sköka. Hon skall ta emot denna lära från djävulen och predika mot äktenskapet, medan hon själv lever i en falsk, hycklande kyskhet, d.v.s. i all slags otukt. Denna nymodighet ser vi nu med sina ädla frukter, så att jorden inte längre vill bära er. Gud har med sin dom börjat gripa in och han viger nu denna nya, heliga kyrka till helvetets eld, vilken inte skall upphöra. Gud vare lov!

46. För det tolfte. Vem har befallt er att komma med en sådan ny sak, att ni skall regera och kriga med det världsliga svärdet, och att ni allra mest använder det för att utgjuta oskyldigt blod? Har ni sett, ni skarpsinniga fladdermöss, att apostlarna eller den gamla kyrkan övervann världen med svärd eller fick kyrkan att växa med krig?

Varifrån kommer ni då, ni som berömmar er av att vara arvingar till den gamla kyrkan och anklagar oss för att vara den nya, avfälliga kyrkan? Det är ju

vi som håller med den gamla kyrkan och härstammar från den, medan ni kommer från den förlupna djävulsskökan, er nya, mordiska lögnkyrka!

47. Det finns ännu många fler nya stycken, t. ex. skärselden, kyrkovigningar och hela svärmen av träck och träcketalier (Luther gisslar här katolikernas obibliska bruk av påvens dekret och dekretalier, min. anm.). Ni har otaliga böcker fulla med idel nya påfund, som den gamla kyrkan och apostlarna inte visste något om. Ty vem kan räkna upp mängden av allt detta smuts och träck, ja gift och djävulska lögner? Men detta får vara nog för den här gången för att bevisa, hur skändligt papisterna ljuger genom sina heinzar, när de skäller ut oss som den nya, avfälliga, kätterska kyrkan. Nej, detta förgiftade svärd går genom deras egna hjärtan (Ps. 37:15), då de har lämnat och övergivit den gamla kyrkan och dess rätte brudgum. De har blivit djävulens sköka som inte bara är kättersk (ty det ordet är för svagt och för ärligt för en sådan skamlig förförerska), utan även antikristlig och Guds motståndare, djävulens sista och allra skamligaste brud (2 Tess. 2:3f).

Men vi som undviker och flyr bort från allt djävulskap och sådana nymodigheter och på nytt håller oss till den gamla kyrkan, Kristi jungfruliga och rena brud, vi är med visshet den rätta, gamla kyrkan utan allt skökoväsen och alla nyheter. Därför förblir den rätta kyrkan hos oss och vi kommer ur den, ja, vi är födda på nytt av den, liksom galaterna av S:t Paulus (Gal. 4:19). Ty under en tid har också vi varit mitt inne i smutsen hos denna helvetets sköka, påvens nya kyrka, och det med största allvar. Ja, vi är verkligen sorgsna över att vi skamligt nog tillbringade så mycket tid i detta smutsiga hål. Men Gud vare lov och tack, som har frälst oss från denna röda smädesköka.

48. Men om sådana nymodigheter inom påvedömet enbart vore eller skulle kunna vara något helt nytt, så skulle man väl för fridens skull kunna tåla det, som när någon har en ny rock som han måste bära och stå ut med. Men nu klibbar detta djävulska gift och helvetiska mord fast vid den så totalt, att det måste kallas kyrkans bud, dess heliga gudstjänst, goda liv och andliga väsen. Genom dessa bud förtjänar man nåd och liv (om man håller dem) eller vrede och död (om man inte håller dem). Det är att göra lögn till sanning, djävulen till Gud, helvetet till himmel och tvärtom. Därför är påvens kyrka full av lögner, djävlar, avguder, helvete, mord och all olycka så att det vimlar av det. Det är därför tid att lyssna på ängelns röst i Upp. 18:4-5: "Gå ut ur Babel, mitt folk, så att ni inte blir delaktig av hennes synder och så att ni inte får del av hennes plåga, ty hennes synder räcker ända upp till himmeln" o.s.v.

49. Förr i tiden då konstnärerna målade den yttersta domen, framställde de helvetet som ett stort drakhuvud med brett gap, och därinne i mitt i glöden stod påven, kardinalerna, biskoparna, prästerna, munkarna, kejsaren, kungarna, furstarna och alla möjliga män och kvinnor, men inget litet barn. Jag vet

sannerligen inte hur man skulle kunna måla eller beskriva påvens kyrka bättre, kortare eller tydligare! Ty förvisso är hon helvetets avgrund, som med påven i spetsen slukar hela världen i helvetets djup genom djävulens käftar, d.v.s. genom sina djävulska predikningar och läror.

Det är inte en oäven författare som - kanske utifrån Jes. 5:14 - har skrivit: "Helvetet har spänt ut sin själ och spärrat upp sitt gap utan måtta, så att alla kan fara dit ner, både herrskap och folk, rika och glada." Även om detta har skrivits skämtsamt, så är det en lämplig bild för den enkle mannen för att förstå hurdan påvekyrkan är och att man skall fly därifrån. Hon slukar allt utom de små, döpta barnen. Mer om detta senare.

50. Här kommer de kanske att säga: Varför anklagar du oss så skamligt som en ny, avfallen kyrka, då vi ändå har dopet, sakramentet, nycklarna, trosbekännelsen och evangeliet? Allt detta har vi ju från den gamla kyrkan som vi härstammar från, och du har själv ovan betygat, att både vi och ni kommer från denna ursprungliga kyrka! Svar: Det är sant. Jag bekänner att den kyrka som ni sitter i härstammar från den gamla kyrkan, precis som vi själva och att ni liksom vi har samma dop, sakrament, nycklar och bibeltext. Ja, jag vill prisa er ännu mer och bekänna, att vi från den kyrka där ni är (inte från er) har mottagit alltsammans. Vad vill ni mera? Är vi inte fromma nog? Kan ni då inte sluta att anse oss som kättare? Vi håller ju er inte för turkar eller judar (som ovan sagt), vilka befinner sig utanför kyrkan, utan vi säger att ni inte längre håller fast vid kyrkan utan istället har blivit en förlupen, avfällig och horisk kyrka. Så kallar profeterna dem som inte håller fast vid den kyrka där de är födda och fostrade utan istället lämnar sin kyrka, sin rätte make och brudgum. Så säger Hosea (1:2ff) om Israels folk. De lämnade sin rätta kyrka och höll sig istället till djävulen, Baal, Molok och Astarte. Förstår ni inte det? Jag vill då förklara det för er.

51. Ni döps alla förvisso med den gamla kyrkans rätta dop, precis som vi. Särskilt sker detta med dem som döps som barn, så att de lever i tron intill sitt sjunde eller åttonde år, innan de blir förförda av påvens skökkyrka. Att dessa barn blir saliga tvivlar vi inte på. Men när de blir vuxna och hör era lögnpredikningar om era djävulska nymodigheter, och så tror på dem och följer dem, så avfaller de från sitt dop och sin brudgum och blir djävulens sköka tillsammans med er. Så skedde det med mig själv och andra, som byggde och förtröstade på sina egna gärningar, enligt vad ni predikar i era horhus och djävulskyrkor. Detta sker fastän de är döpta till att förtrösta och bli uppbyggda på den ende, käre brudgummen och Herren, Jesus Kristus, som själv har utgivit sig för oss. Det går precis som när en from ung man väntar på en fattig, ung kvinna som sin kommande brud. Så trolovar han sig med henne och hon förhåller sig kysk tills hon skall gifta sig. Men sedan vänder hon bort sina ögon och börjar titta på andra män, som behagar henne bättre. Hon lyssnar på dem

och låter sig övertalas och får lust till dem istället och lämnar så sin käraste, trogne brudgum, trots att han har gjort allt för henne. Han har förlossat henne, betalat för henne, givit henne vackra kläder och smyckat henne som en skön brud. Men hon låter sig istället göras till en hora av vem som helst. Denna sköka, som tidigare var en ren jungfru och kär brud, har nu blivit en avfällig och förlupen hora, som måste bära alla slags fula namn. Så har hon, som skulle vara frun i huset och sköta om nycklar, sängar, kök, källare och ha allt i sin trogna vård, istället förslösat och förstört alltsammans som en verklig djävulshora.

52. Om en sådan sköka talar Hosea och ännu grövre profeten Hesekiel (23:3ff). Detta bör ni läsa så att ni väl vet vilken slags sköka er kyrka är. Ty en sådan hora menar jag, när jag kallar er en avfallen, förlupen sköka. Ni har i er barndom blivit döpta med det rätta dopet och levt några år med vår käre Herre som sanna kristna, precis som i den gamla kyrkan. Men sedan när ni blivit större och kan förstå mera, ser och hör påvekyrkans alla vackra ceremonier och dessutom får ta del av all dess njutning, ära och makt, ja dess praktfulla helighet och storartade gudstjänster och vackert uppmålade himmelrike, ja då glömmer ni er kristna tro, dopet och sakramentet och blir ärkehorans flitiga elever. Så gick det också med mig och med alla andra. Ja, ni blir som komediernas flitiga små flickor, vilka först blir unga skökor och sedan gamla horor, som i sin tur gör unga flickor till ännu värre skökor. Så växer påvens kyrka mer och mer, och otaliga unga Kristi jungfrur som föds genom dopet, görs sedan till riktiga ärkehoror. Så måste man säga på ren tyska, så att var och en kan förstå vad jag menar. För om ni tror att detta är ett skämt skall ni veta, att ni inte längre har eller bryr er om någon Gud. Ty detta är inför Gud ett förskräckligt och hemskt avgudereri, mord, helvete och all olycka, vilket Gud inte kan tåla. Därför kommer han att i evighet fördöma denna ärkesköka.

53. Om detta profeterar också S:t Petrus, då han talar om er som sådana nya profeter och kyrkor: "De talar praktfulla ord, som dock är tomma, och genom sitt otuktiga liv retar de till köttslig lust sådana som på rätt sätt har undkommit, men nu åter måste vandra i villfarelse då de glömmer bort sin frihet och förlåtelse och själva blir förbannelsens tjänare" (2 Petr. 2:18-19). Vidare säger han: "De har undflytt världens smuts genom kunskapen om Herren och Frälsaren Jesus Kristus, men blir nu på nytt indragna i det och övervunna, så att det senare blir värre än det förra. Det hade varit bättre för dem att de aldrig hade lärt känna rättfärdighetens väg, än att de hade lärt känna den och nu åter vänder sig bort från de heliga bud som de hade fått. Det sker med dem som ordspråket säger (Ords. 26:11, 2 Petr. 2:19-22): "Hunden vänder tillbaka till sina spyor och äter dem på nytt. Grisen har tvättat sig i dammen, men vältrar sig nu på nytt i dyngan." Sådana är ni, och så har det också varit för mig. Där

har ni er nya, avfälliga, förlupna kyrka, nog beskriven på tyska, klart målad för ögonen.

54. Ty vi bekänner inte endast att ni med oss har kommit från den rätta kyrkan och med oss har blivit nedsänkta och tvättade i dopet genom vår Herre och Frälsare Jesus Kristus och hans blod, som S:t Petrus här säger, utan vi säger också att ni både är och förblir i kyrkan. Ja ni sitter verkligen inne i kyrkan och regerar där, som S:t Paulus profeterar i 2 Tess. 2:3f. Han visar där att den förbannade Antikrist skall ta sitt säte i Guds tempel, inte i ett kostall. Men en del av kyrkan som dess lemningar är ni inte längre, utan inom denna heliga Guds kyrka upprättar ni er egen nya, avfälliga kyrka som ett djävulens horhus. Genom dessa otaliga nya horerier och avguderier förför ni de döpta och återlösta själarna tillsammans med er själva. Genom detta helvetesgap slukar ni dem och oräkneliga skaror ner i helvetets avgrund, till en förskräcklig jämmer och ett djupt lidande hos alla dem, som ser och förstår detta med andliga ögon.

55. Men det är Gud som ändå - trots så många styggelser och djävulens hordom - genom sin underbara allsmakt upprätthåller de yngre barnen genom dopet och även somliga äldre, fastän helt få, vilka på sitt yttersta på nytt håller sig till Kristus. Flera sådana har jag själv lärt känna. Så har trots allt den rätta, gamla kyrkan med sitt dop och Guds Ord blivit kvar hos er. Er gud, djävulen har med allt sitt nya avguderier och djävulska horerier inte helt och hållet kunnat utrota den. Det är nu liksom på Elias tid (1 Kon. 19:9-18), då allt var idel Baal, avguderier och horerier i hela landet så att Gud inte hade behållit ett enda altare. Ändå kallade de sig Guds folk, vilket är den heliga kristna kyrkan, och de berömde sig av den Gud, som hade fört dem ut ur Egypten. Men ändå fanns det mitt i denna stora mängd av ogudaktiga sju tusen män kvar, vilka inte hade böjt knä för Baal. De största och bästa hade då redan gått under och farit till djävulen, eftersom alla hade måst dö i öknen utom två, nämligen Josua och Kaleb (4 Mos.26:65). Guds verk kallas därför "consummans et abbrevians" (det förtär och förminskar), då han av nåd bevarar några få, medan den stora hopen förgås i vrede, som Paulus utförligt förklarar i Rom. 11 (jfr Jes.10:22).

56. Även Daniel har långt i förväg profeterat om, att det under Antikrist skulle bli en tid av vrede och en sådan nöd, som aldrig tidigare varit på jorden (Dan. 12:1). Och S:t Paulus säger i 2 Tess. 2 (v 8-12) - vilken profetia han själv hämtat från Daniel - att Gud kommer att förtörnas och sända kraftiga villfarelser, eftersom man inte har tagit emot sanningen i kärlek till salighet. Mina kära, låt oss också se på kristenhetens historia! Under Constantius, son till Konstantin, var Guds vrede så stor, att kättaren Arius hade makten över alla församlingar i världen utom två (Constantius II, kejsare 337-361, min anm.). Ändå var på den tiden biskoparna och även arianerna själva lärda, fromma, ärbara och flitiga människor inför världen. Vad skulle då inte kunna ske under påvedömet, där inte en enda biskop är skicklig i sitt ämbete eller utövar det,

utan lever epikureiskt som svin? Då måste det verkligen vara av djävulen, eftersom de papistiska heinzarna och de heinziska papisterna förstår mycket mindre av vad kyrkan eller Gud är, än vad en ko eller gris kan förstå. Kyrkan är ju en hög, djup och förborgad sak, som ingen kan känna eller se. Den kan bara förstås och tros genom Dopen, Sakramentet och Ordet. Människolära, ceremonier, tonsurer, långa skrudar, biskopshattar och hela det påviska kramet leder endast långt därifrån in i helvetet. Hur skulle detta då kunna förklara vad kyrkan är? Till kyrkan hör ju också spädbarn, män, kvinnor, bönder och borgare, som varken har tonsurer, biskopshatt eller mässkläder.

57. Nu skulle kanske papisterna begära, ja med våld kräva, att man skulle ha deras nya artiklar jämsides med den gamla kyrkans artiklar eller åtminstone tolerera dem. Om inte, så skulle de ha oss döda som kättare. Ty påveåsnan är en så grov åsna, att han inte kan lära sig att skilja mellan Guds Ord och människolära, utan han håller båda för lika. Detta bevisar de därmed att de ofta vill ingå en förlikning eller ett fördrag med oss, och låtsas som om de ville ge efter en smula om bara vi också ger efter. Men detta har aldrig varit deras verkliga allvar, utan något de kommit med endast för att få oss att ge vika och bli oense. Ändå ser man i detta tydligt, hur de har satt sig över Gud som antikristliga smädare. De tänker att läran är rätt så långt som de vill. När de inte längre vill, så är läran inte längre rätt. Ty de vill ha makten att bestämma över om de skall ge efter i något stycke eller inte. Och enligt deras önskemål, vad de vill eller inte vill, skall vi sedan rätta oss. De ställer oss öppet inför en sådan fräck okyskhet, oförskämt utan att låtsas något annat. De visar helt uppenbart, att de inte längre låter sig ridas av någon djävul som förställer sig, såsom det tidigare varit genom århundradena, utan nu framträder de öppet med den tölpaktige och grove djävulen, som i sin ondska inte förmår att smycka sig längre.

58. Ty eftersom de erbjuder sig att ge efter och begär detsamma av oss, visar de att för dem gäller Guds Ord och människolära detsamma. Kära nån! Att ge efter eller ändra Guds Ord tillkommer inte någon, inte ens Gud själv, ty han kan inte förneka sig själv eller ändra sig (2 Tim. 2:13), och hans Ord förblir i evighet (Jes. 40:8). Den som skall ändra det eller ge efter måste ha en högre makt än Gud själv. Ty han skulle inte ens ha kunnat ändra Mose lag om han inte själv i förväg hade utlovat att den skulle förändras. Något sådant understår sig ingen annan än Antikrist såsom Daniel (11:36) och S:t Paulus (2 Tess. 2:4) säger. Denne är nämligen påvedömet, som upphöjer sig över Gud. Vad skall man nu göra med sådana människor, ja med sådana grova heinzar och stora åsnor, vilka menar att Guds Ord är ett rör, som blåser hit och dit i vinden (Matt. 11:7) och som de anser sig ha makt över? Eller, vilket de snarare menar, är Guds Ord som ett betalningsmynt, som enligt deras fördömda fräckhet skall ha det värde de själva bestämmer, beroende på om de uppvärderar det eller

låter det ligga kvar. Så fint förstår de vad kyrkan är, och just i detta stycke är de överbevisade om att de djupt föraktar Gud och hans Ord och därtill sätter sig själva över Gud. Därför kan de inte utgöra hans kyrka. Och den grove skälmen, skojaren och tölpen, alla åsnors åsna i Wolffenbüttel, utstöter så sitt åsneskri, dömer och förkättrar, fastän han ändå inte kan lära sig något, om han så studerade hundra år och lyssnade på sina mästare i hela påvedömet angående vad kyrkan eller kättare är, vad en kristen och en avfälling är. Att förstå detta är för högt för dem. Men vad mordbrand är, det skulle han väl kunna lära både sina mästare och påven själv.

59. Den heliga kristna kyrkan (jag talar nu med de våra, ty hos påveåsnan eller heinzarna, klossarna och stenarna finns inget förnuft, de varken ser eller hör) är inte något rör eller betalningsmynt. Nej, den vacklar inte och ger inte efter som djävulens sköka, påvekyrkan. Som en äktenskapsbryterska anser dessa att de inte längre måste hålla fast vid sin äkta make, utan de kan vackla, ge efter och tillåta allt precis som horjägaren vill ha det. Nej, den rätta kyrkan är (säger S:t Paulus i 1 Tim. 3:15) "sanningens grundpelare och fäste". Hon står fast, säger han, är ett starkt fäste och en säker grund och inte någon falsk eller lögnaktig grund, utan sannings grund, som inte ljuger eller bedrar eller umgås med lögn. Men det som vacklar eller tvivlar kan inte vara sanning. Och vad skulle det vara för nytta i världen med med Guds kyrka, och vad skulle den tjäna till, om den vacklade och vore oviss i sina ord och varje dag kom med något nytt, ibland si och ibland så? Ibland lade den till något, ibland tog den bort något. Ja, vad skulle vi ha en sådan Gud till, som skulle vackla och tvivla på det han lärde? Om hur papisternas teologi lär att man måste tvivla på Guds nåd, därom är nog skrivet på annat håll. Ty även om papisterna hade vunnit i alla andra saker, är de ändå förlorade i detta huvudstycke då de lär, att man måste tvivla på Guds nåd, om vi inte i förväg är värdiga nog genom våra egna tillfyllestgörrelser, egna förtjänster och helgonens förböner. Där har ni ju (som bevis, min anm.) alla deras böcker, brev och sigill, kloster, stift och därtill tonsurer och mässor.

60. Men då de lär detta stycke, att de grundar sig på sina gärningar och på tvivlet - ty de kan inte göra annat - så är det säkert att de måste vara djävulens kyrka. Ty det finns bara två vägar och kan inte finnas några fler än dessa: Den ena som förlitar sig på Guds nåd, och den andra som bygger på vår förtjänst och våra gärningar. Den första är den gamla kyrkan och alla patriarkers, profeters och apostlars väg som Skriften vittnar om, medan den andra är påven och hans kyrka. Detta kan ingen förneka, inte ens Heinz och alla djävlar. Där står (som ofta sagts) deras eget vittnesbörd i alla böcker, bullor, sigill, brev, stift och kloster, så att man kan bevisa det för hela världen.

61. Och där står S:t Petrus med Apg. 4:12: "Det finns inte något annat namn givet, genom vilket vi kan bli saliga, än Jesus Kristus allena." Mot detta talar påven Heinz i Rom: Inte så, utan det finns många andra namn, varigenom

människor måste bli saliga, särskilt mitt namn och sedan alla som jag vill, S:t Franciskus, Dominicus och alla egna gärningar, som ger mig pengar och lägger kungar och kejsare vid mina fötter. Här finns helighet och salighet och vi behöver inte längre Kristus och har ingen nytta av honom o.s.v.

62. Men låt oss komma tillbaka till saken. Att Kristi kyrka inte kan ljuga eller bedraga måste de själva utan något tack bekänna, ty vart skulle de annars ta vägen? De måste säga att hon (kyrkan) är en klippa, Matt. 16:18, mot vilken helvetets portar ingenting förmår, eller som Paulus kommenterar det: (1 Tim. 3:15) en pelare och sanningens grundfäste. Men att de bekänner detta har vi inte dem att tacka för, säger jag. Ty även barnatron säger, att det finns en helig, kristen kyrka och S:t Paulus lär i 1 Kor. 3:17: "Guds tempel är heligt och det är ni. Men den som fördärvar Guds tempel, honom skall Gud fördärva." Därför kan och får den heliga kristna kyrkan inte tåla några lögner eller falska läror, utan måste lära enbart det som är heligt och sant, nämligen Guds Ord allena. Och om hon lär en enda lögn, så är hon redan avgudisk och en djävulens skökokyrka.

Vad hjälpte det Israels kungar att de berömde sig av att tjäna Israels Gud, som hade fört dem upp ur Egypten? Med detta avsåg de sina fäders rätte Gud och de höll också hela Mose lag. Men eftersom de också vid sidan av detta tillbad kalvarna eller Baal eller på något annat sätt utifrån mänsklig andakt stiftade en egen, ny gudstjänst för att ära den rätte Guden, så var allt förlorat. Ty mot detta stod Guds förbud: "Du skall inga andra gudar ha jämte mig". Och i 5 Mos. kap. 4:2 och 12:32 hade han strängt förbjudit dem att komma med något nytt och annorlunda eller företa sig något eget och han sade: "Det jag bjuder dig skall du hålla, och du skall inte ta något därifrån eller lägga något till". Vidare: "Du skall varken vika av därifrån till vänster eller till höger" (5 Mos. 5:32), d.v.s. du skall inte göra det bättre eller sämre, inte ge efter eller ändra det. Därför läser vi överallt hos profeterna, att de straffade kungarna, prästerna och folket för att de hela tiden uppfann nya vägar åt sig och inte blev kvar på den enda rätta vägen.

63. Ty vad det än är som går vid sidan om Guds Ord, "som är den enda vägen" som han säger: "Jag är vägen, sanningen och livet"(Joh. 14:6), det må se hur bra och vackert ut som helst, så är det helt säkert villfarelse, lögn och död. Ty det är utan Guds Ord, alltså utan väg, sanning och liv. Och vad skulle vi ha Ordet till om vi utan det själva kunde hitta den rätta vägen? Ty Ordet är den enda lyktan framför våra fötter och ljuset på vår stig (Ps. 119:105), vilket lyser i denna världens dystra vildmark, som S:t Petrus säger (2 Petr. 1:19). Den som inte hela tiden flitigt håller det framför sina ögon måste hamna i mörkret. Ty det är endast ljuset som kan leda oss rätt i mörkret.

64. Låt oss nu se på alla nya stycken efter varandra, vilka har uppkommit i påvens nya kyrka. Vi finner då att de alla är utan Guds Ord, det är utan väg,

sanning och liv. De har bara kommit till genom mänsklig fromhet eller godtycke eller blivit påhittade av påvens ondska. Därför, liksom påvens kyrka är full av avlat, egen förtjänst, brödraskap, helgondyrkan, munkväsen, mässor, tillfyllestgörelser och liknande som ovan nämnts och som utgör deras gudstjänst, så är den också full med villfarelse, lögner, avguderi, otro, mord och med ett ord: alla djävlar kyrka. Ty de kan inte säga att sådana stycken lär ut Guds Ord. Men när de nu måste bekänna att den heliga kristna kyrkan måste vara helig och en grund för sanningen utan villfarelse och lögn, quia ecclesia non potest errare (eftersom kyrkan inte kan fara vilse), så måste de samtidigt bekänna att de inte kan vara en sådan helig kyrka. Deras kyrka är ju full av förskräckliga villfarelser, lögner och avguderi, och därför utgör de den förlupna, avfälliga och skändliga skökan av djävulen. Honom följer de och tjänar genom sådana hemska lögner.

65. Nu kanske någon godtrogen man (som man brukar säga) kommer med följande argument. Vad skadar det då om man håller fast vid Guds Ord men dessutom har kvar några av dessa stycken, som går att tolerera? Jag svarar: De må kallas godtrogna eller godhjärtade, men är i själva verket i sina hjärtan vilsekomna och förförda. Ty du hör att Guds Ord inte kan tåla att man lär något annat vid sidan av detta. Man kan inte tjäna någon annan jämte Gud och man får inte vid sidan av det ljus som Gud har tänt i mörkret tända något annat ljus (Matt. 6:22ff). Det är verkligen villfarelse och irrlära om det så bara vore ett endaste stycke, ty kyrkan skall och kan inte lära lögner eller villfarelse, inte ens i någon enda punkt. Lär hon en enda lögn, så är allting falskt, som Kristus säger i Luk. 11:35f: "Se till att ljuset inte är i mörker. Om nu din kropp är helt i ljuset och inte har något enda stycke av mörker, så kommer den att vara helt och hållet ljus." Detta innebär, att allt måste vara enbart ljus, och att inget mörker alls får finnas där. Kyrkan måste lära idel Guds Ord och sanning, men ingen enda villfarelse eller lögn. Hur skulle det kunna vara annorlunda? Guds mun är ju kyrkans mun och vice versa. Gud kan ju inte ljuga, alltså kan inte heller kyrkan göra det.

66. Det är förstås sant att kyrkan inte är utan synd om man ser till livet. Så bekänner vi i Fader Vår: "Förlåt oss våra skulder", och i 1 Joh. 1:8: "Om vi säger att vi inte har synd, så ljuger vi och gör Gud till en lögnare". Han anklagar ju oss alla för att vara syndare i Rom. 3:23, Ps. 14:3 och 51:7. Men läran får inte vara syndig eller felaktig, och den hör inte hemma i Fader Vår när vi ber: "Förlåt oss våra skulder." Ty läran är inte något vi gör, utan Guds eget Ord, som inte kan synda eller göra orätt. Ty en präst får inte be Fader Vår eller söka syndernas förlåtelse sedan han har predikat (om han är en rätt präst), utan han måste med Jeremia säga och berömma sig: "Herre du vet, att det som har gått ut ur min mun är rätt och behagar dig" (Jer. 17:16). Ja, med S:t Paulus och alla profeterna och apostlarna skall han trotsigt säga: Haec dixit Dominus, så

har Gud själv sagt (1 Kor. 1:10). Och vidare: Jag har i denna predikan varit en apostel och Jesu Kristi profet (1 Tess. 4:15). Här behövs det inte och det är inte alls bra, om jag ber om förlåtelse, som om jag hade lärt orätt. Ty det är Guds och inte mitt Ord, vilket Gud varken skall eller kan förlåta. Nej han skall istället bekräfta, lova och prisa det och säga: Du har lärt rätt, ty jag har talat genom dig, och Ordet är mitt. Den som inte kan berömma sig av en sådan predikan, han bör låta bli att predika, ty han ljuger sannerligen och smädar Gud.

67. Om Ordet vore synd eller orätt, vad skulle då livet rätta sig efter? Då skulle förvisso en blind leda en annan så att båda föll i gropen (Matt. 15:14). Om blylodet eller vinkelhaken vore falsk eller sned, hur skulle då en mästare vilja eller kunna arbeta efter den? Då skulle det ena sneda leda till något annat snett utan all ände. Så är det också här. Livet må väl vara syndigt och orätt, ja, är tyvärr alltför orätt, men läran måste vara snörrät och absolut utan varje synd. Därför får ingenting annat predikas i kyrkan än Guds vissa, rena och enda Ord. Om detta saknas, så är det inte längre kyrkan, utan djävulens skola (Uppb. 2:9). Det är som en from äkta hustru (det exempel som profeterna alltid använder), som inte skall lyssna på något annat än sin makes ord i huset och i sängen. Lyssnar hon på någon annans ord, som inte hör hemma i makens säng, så är hon förvisso en sköka.

68. Allt detta sägs nu för att kyrkan endast skall lära Guds Ord och vara viss om det. Genom detta kallas hon med rätta sanningens grundpelare, uppbyggd på klippan, helig och ostrafflig. Därför säger man helt riktigt: Kyrkan kan inte ta miste, ty Guds Ord, som hon lär, kan inte ta miste. Men när man lär ut något annat och sår ut tvivel om vad som är Guds Ord, då kan det inte längre vara kyrkans lära, utan det måste vara djävulens lära, lögn och avgudereri. Ty eftersom djävulen är en lögnare och fader till all lögn kan han inte säga: Så säger Gud. Utan det är som Kristus säger i Joh. 8:44: Han måste tala ex propriis, av och ur sig själv, vilket innebär att han ljuger. Alltså måste också alla hans barn utan Guds Ord tala av sig själva, d.v.s. ljuga.

69. Se nu, min käre vän, vilken underlig sak detta är. Vi som förvisso lär Guds Ord är så svaga och försagda av stor ödmjukhet, att vi inte gärna vill berömma oss av att vara Guds kyrka, hans vittnen, tjänare och präster och att Gud talar genom oss etc, fastän vi förvisso är det, eftersom vi med visshet har hans Ord och lär i enlighet med det. En sådan försagdhet kommer av att vi med allvar tror att Guds Ord är så härligt och majestätiskt. Därför känner vi oss alltför ovärdiga till detta, att en så stor sak skulle förkunnas och utträttas genom oss, som dock lever i kött och blod. Men våra motståndare, djävulen, papisterna, sekterna och hela världen är glada och oförskräckta och talar frimodigt med stor helighet: Här är Gud, vi är Guds kyrka, hans tjänare, profeter och apostlar. Så har alla falska profeter gjort i alla tider, och därför kan också Heinz Worst berömma sig av att vara en kristen furste. Men ödmjukhet och fruktan inför

Guds Ord har alltid varit det rätta kännetecknet på den rätta, heliga kyrkan, medan lust och begär till människopåfunder alltid har varit djävulens rätta kännetecken, vilket man också påtagligt märker i påvens smutsiga dekret.

70. Detta är talat om läran, vilken måste vara ren och luttrad, nämligen det kära, saliga, heliga och enda Gudsordet, utan alla tillsatser. Men livet, som dagligen skall rätta sig efter läran, samt därigenom renas och helgas, har ännu inte blivit helt rent och heligt eftersom denna masksäck av kött och blod lever. Eftersom detta verk av rening eller helgelse pågår hos syndaren hela livet och han ständigt låter bota sig genom Samariten (jfr Luk. 10) och inte längre fördärvas mer och mer i orenhet, får han förlåtelse i nåd för Ordet skull. Genom detta Ord blir han helad och renad, vilket räknas honom till godo så att han genom denna gåva och förlåtelse måste kallas ren. Därigenom är den heliga kristna kyrkan inte längre någon oren sköka, eftersom hon håller fast vid Ordet (som är hennes helgedom) och så förblir ren. "Ni är rena" (säger Kristus i Joh. 15:3), inte i kraft av er själva, utan "för Ordets skull, som jag har talat till er".

71. Ty Ordets helighet och lärans renhet är så mäktig och viss, att även om Judas, Kaifas, Pilatus, påven, Heinz och djävulen själv skull predika detsamma eller döpa med det rätta dopet (utan alla tillsatser, rent och rätt), så skulle verkligen det rätta, rena Ordet och det rätta, heliga Dopet bli mottaget. Så måste det alltid finnas hycklare och falska kristna i kyrkan och en Judas bland apostlarna. Å andra sidan är den orena läran, vilken är utan Guds Ord, så förgiftad och ond, att också om S:t Petrus, ja en ängel från himmelen predikade så, skulle han vara förbannad (Gal. 1:8). Därför kan inte falska lärare och döpare eller anhängare av ett förfalskat sakrament vara eller förbli i kyrkan, som psalmisten säger ("syndarna skall inte bestå i de rättfärdigas församling", Ps. 1:5). Ty dessa handlar inte bara mot livet, vilket kyrkan måste tåla, särskilt om det sker i det fördolda, utan de handlar också mot läran, vilken måste lysa och skina offentligt, så att livet kan rätta sig därefter. Så har man lärt från början, som S:t Johannes säger (1 Joh. 2:19): "Från oss kommer de, men de är inte av oss" och "In ecclesia sunt, sed non de ecclesia" (i kyrkan är de, men inte av kyrkan), samt "numero, sed non merito" (till antalet men inte till förtjänsten, d.v.s. de kallas kyrka men är det inte i verkligheten, min anm.). Därför har man gjort denna skillnad: Alla som framträder som om de vore kristna är inte sanna kristna. Men när det kommer till läran och man där blir oenig, måste man skiljas åt så att det visar sig, vilka som är rätta kristna, nämligen de som hos sig har Guds Ord rent och klart.

72. Detta får nu vara nog för denna gång om den rätta kyrkan, som det är mycket att säga om. Vill de höra mera vilka de är, så må de låta sin Heinz fortsätta att skriva om denna sak eftersom de inte vet om någon bättre. Han är ju en förträfflig man, snabb, behändig och löper omkring i Skriften som en ko i ett träd med nötter eller som en gris vid harpan, som mycket väl kan utföra

sådana stora ting. Ja, ni kan tänka er själva! Om det gäller lögner, förtal och svordomar är det inte värt att försöka få tag i någon bättre, då det hela är som i djävulens stall (Luther använder här ett grovt uttryck, som ej lämpar sig att översätta, min anm.). Om nu papisterna kan bevisa att de är den rätta, heliga kyrkan och att de inte har lärt den otuktiga kyrkans ovannämnda artiklar, eller att våra artiklar inte är den gamla kyrkans artiklar, ja, då måste vi väl bekänna att vi är kättare och avfällingar. Men om de inte kan bevisa det, så måste de i sin tur bekänna, att de är djävulens rätta skökogkyrka, som har löpt bort från sin Herre Kristus och kommit på skam genom nya och främmande läror. Så, menar jag, skulle det med säkerhet också visa sig vara, om judar och hedningar eller andra med mänskligt förnuft skulle döma mellan oss och dem.

73. Om de nu inte är kyrkan utan djävulens hora, som inte har blivit kvar hos Kristus, så är det i grunden helt klart, att de inte har rätt att äga kyrkogodsens och mycket mindre tvista om, att man på nytt skulle insätta de sina hos oss och återföra godsens till dem (vilket de hittills har försökt förmå både kejsaren och riket till). Ty det skulle vara som om de onda andarna begärde av änglarna, att man skulle återinsätta dem i himmelen, fastän de dock vet och bekänner, att de inte längre är Guds änglar utan Guds fiender, som hör hemma i helvetets eld. Eller om jag skulle tala om människor, så vore det som om en tjuv eller mördare skulle kräva tillbaka de pengar och ägodelar han stulit och rövat, men som sedan tagits från honom av domstolen och nu ligger där eller har återbördats till sin rätte ägare. Om inte, hotar han med att bli en Heinz mordbrännare.

74. Men nu finns det ingen domare på jorden i denna sak, ty motståndarna är själva en av parterna. De har ändå i förväg utsett sig själva till de högsta domarna. Därför gäller inte deras dom enligt all rätt, lika lite som vår dom gäller hos dem, då vi utgör den andra parten. Vi måste därför låta det hela ha sin gång och vänta på den rätte domaren. Annars, om det funnes någon domare på jorden i denna sak, skulle utslaget bli, att de (den andra parten) inte skulle kunna fordra någon restitution (återkallelse av kyrkogodsens, min anm.) utan vore värda att man jagade ut dem i världen och gjorde med dem som kung Jehu gjorde med Baals anhängare (2 Kon. 10:25) eller som kung Josia gjorde med prästerna i Samaria och Betel (2 Kon. 23:20). Ty de är (som vi ovan har bevisat) inför Gud, enligt den heliga Skrifts domslut, den rätta mördargruvan och djävulens sköka. Av detta följer att de har förgripit sig på kyrkans egendom, den fattiga kristenhetens tillhörighet, som verkliga ärkebovar, kyrkorövare, sådana som stjal från Gud själv. De har rivit till sig kyrkorna med våld, behåller dem helt fräckt och utövar dessutom förföljelse. Men detta skadar dem själva till både kropp och själ, till både timligt och evigt fördärv.

75. Ty ett barn på sju år, ja även en stor narr, kan lätt räkna ut på fingrarna vad den grova påveåsnan och hans fördömda Heinz inte kan förstå. De välmenande kejsarna, furstarna, herrarna och fromma personerna förr i tiden har helt säkert

inte skänkt sina egendomar för att upprätta djävulens sköka och idel avguderi och smycka ut detta och ära det. Ännu mindre har de därmed velat uppfostra och underhålla själamördare, kyrkorövare, heinzar och mordbrännare. Utan de har velat underhålla de kära kyrkorna och skolorna, det vill säga Guds Ord, predikoämbetet och andra kyrkliga tjänster, teologerna, kyrkoherdarna, prästerna och dessutom fattiga människor, änkor, faderlösa och sjuka, till Guds lov och ära.

76. Ty det är inte skökornas, mördarnas, gudsförsmädarnas, Heinz mordbrännares eller djävulens egendom, utan kyrkans egendom. Den har inte bara köpts, sålts och stulits genom simoni och alla slags laster av de andliga djävulsskökorna i påvens mördargruva, utan också vanhelgats av de fysiska skökorna och bovarna genom allt möjligt köpsläende, så att det hela blivit mycket värre än Sodom och Gomorra. Fattiga präster, skolelever och vanliga människor har inte fått en enda pfennig av dem, ty de är för fina för att ge så ringa gåvor. Dessa avskyvärda epikuréer hånar och bespottar både Gud själv, hans ord och hans kyrka. Ja, detta är deras vackra, heliga kyrka, som fortfarande kallar sig helig, och som menar att kyrkogodsens tillhör dem själva och som kräver restitution. Men det skall inte dröja länge innan sådana förtvivlade, ondsinta bespottare och rasande mördare får ta emot den rätta restitutionen.

77. Men eftersom vi inte har någon domare här på jorden, så vill vi förutom detta att vi har Guds, den högste domarens, eget domsutslag i den heliga Skrift, också använda papisternas egen bedömning och egna vittnesbörd mot dem själva. Ty följande sade hertig Georg, osalig i åminnelse: Han gick med på, att många missbruk hade smugit sig in i kyrkan, men att en ensam munk skulle komma ur en håla och företa sig en sådan reformation, det kunde man inte tåla. Där ser ni att denne bekände (utan tvivel var han inte ensam), att er kyrka är full av missbruk. Det betyder så mycket som att den inte är den rena, rätta kyrkan. Ty den sanna kyrkan skall vara helig och ren, utan varje tillsats, för att inte tala om missbruk, som trosbekännelsen säger: "Jag tror på en helig, kristen kyrka."

78. Vidare har ni från er sida på riksdagen i Augsburg tillsammans bett kejsaren att han hos påven skulle utverka, att ingen mer avlat skulle skickas till något tyskt land, eftersom den där föraktades. Här bekänner ni själva, att avlaten är någonting föraktat, det vill säga ett missbruk och avguderi. Ty om ni höll den för rätt och god som en ren gudstjänst, skulle ni inte med gott samvete kunna förakta den eller be att den skulle avskaffas. Där vittnar ert samvete genom ert eget ord, att er kyrka är ett orent avgudahus. Med denna falska, intiga och bedrägliga avlat har ni tjänat och tjänar ännu djävulen men inte Gud.

79. För det tredje har kardinalen i Mainz där sagt: Varför skall vi disputeras så mycket. Ni har en artikel, som vi vet och inte kan förneka att den är rätt, nämligen äktenskapet. Men ännu kan vi inte anta den. Om han i Mainz aldrig sade någonting mer, så är ni ändå i och med detta för alltid övervunna, eftersom många av de bästa hos er nu bekänner sådant offentligt. Säg mig nu om du menar, att det bara är en liten, obetydlig djävulens sköka som sätter upp sådana förskräckliga artiklar (eller avgudar) i sin kyrka, som stiftar, lär, ärar och håller fast vid sådant: att man skall hålla Guds skapelse, verk, ordning och välsignelse som någonting fördömt och förbannat, som den största synd. Vilket ont skulle djävulen själv, Guds fiende, komma med om han ville stifta något mot Gud? Hur har er kyrka kunnat vara helig med en sådan styggelse, om ni än hade levt som alla kyska jungfrur, men samtidigt tjänat sådana avgudar? Ty Gud har förbjudit er detta, som en lära från djävulen (1 Tim. 4:1ff). Och ni måste själva klaga över den slags frukt och helighet, som har framkommit genom denna avgud och hans falska gudstjänst i er kyrka. Ty där är Rom, stiftet och hela det andliga ståndet som vittnar om detta. Ja, deras synd har uppfyllt himmel och jord med skam och skriande blodsskuld. Var är här er heliga kyrka, som genom sådana styggelser har blivit gjord till sköka av djävulen?

80. Och vad har ni själva gjort, när ni nu begär ett koncilium? Först utlovar ni det, sedan fördröjer ni det och så ställer ni in det, fram och tillbaka. Om er kyrka är helig, varför fruktar ni då ett koncilium? Vad skulle hon ha för behov av reformation eller koncilium? Om hon behöver ett koncilium, hur kan hon då vara helig? Ville ni också reformera er helighet? Vi för vår del har aldrig begärt något koncilium för att reformera vår kyrka. Ty Gud den Helige Ande har genom sitt heliga Ord sedan länge helgat vår kyrka, ja i hög grad sopat ut allt påvligt skökoväsen och avguderi. Därför har vi nu - Gud vare lov - allting hos oss rent och heligt, Ordet rent, Dopet rent, Sakramentet rent, Nycklarna rena. Ja, allt som hör till den rätta kyrkan har vi hos oss heligt och rent, utan all mänsklig lära, utan tillsats och smuts. Livet går väl (som ovan sagts) inte helt och hållet efter detta så som vi gärna skulle önska, såsom också profeterna och apostlarna klagat. Ty detta sker först när vi blir lika änglarna (Matt. 22:30).

81. Men vi begär ett koncilium för att vår kyrka skall bli hörd och vår lära fritt må komma ut i ljuset. Därmed skulle ert horeri i påvedömet bli känt och fördömt, och var och en som blivit förförd genom det, skulle med oss kunna bli omvänd och förd till den rätta, heliga kyrkan så att den förökades. Men till detta har ni och er gud, djävulen, inte något mod, utan ni är som fladdermöss, jordmaskar, nattugglor och andra ljusskygga djur som inte kan tåla ljuset. Ni värjer er med all makt och med all slags list, för att vi inte skall kunna komma dit. Ni vill inte att sanningen skall få komma fram i ljuset, bli hörd och behandlad. Men Gud fortsätter att utföra sitt verk och kommer med mera ljus, ju mer ni värjer er mot det. Till sist kommer ni ändå på skam och måste då lida

för det. Tror ni att detta, att ni flyr fältet, är försagda och förtvivlat ljusskygga skall kunna göra oss förskräckta och er själva modiga? Det överlåter jag åt ert eget samvete och hjärta att avgöra.

82. Jag konstaterar att ni nu själva bekänner och måste bekänna vilken oren kyrka ni har - jag talar då inte om livet utan om läran. Ni har så många förskräckliga lögner och falska läror och vill inte överge dem. Därför måste ni också bekänna, att ni inte är den heliga kyrkan, utan djävulens kyrka, vilket särskilt gäller dem som håller fast vid detta och tvingar andra till det. Ty de tillber med vett och vilja djävulen i hans lögner, eftersom de bekänner att artiklarna är orätta. Sådant gör ni från påven där uppe ända ner till de understa prästerna och munkarna. Detta är den rätta kärnan, den främsta gruppen som ni menar utgör er kyrka, och då är inte de världsliga stånden medräknade (dvs lekmännen, min anm.). Ty sådana som sörjer över detta, de tillhör inte er djävulska horkyrka, utan de hör hemma hos oss i den gamla, rätta, heliga kyrkan.

83. Vidare, eftersom vi har ert eget vittnesbörd och bedömning, så kan ni inte anklaga oss för att vara kättare och avfallingar, utan ni måste ge oss rätt i att vi är den rätta kyrkan, vilken har lämnat era uppenbara styggelser och orätta artiklar. Å andra sidan måste ni erkänna att ni själva är djävulens kyrka, eftersom ni försvarar uppenbara styggelser och orätta artiklar, håller fast vid dem och tvingar andra att bekänna dem. Ni har ingen rätt att fordra kyrkogods tillbaka som ett "spolium" (något som är taget från er), utan tvärtom är det så att det kyrkogods som ni nu har är ni skyldiga att lämna tillbaka som de gudstjuvar och kyrkorövare ni är och återföra det till den rätta kyrkan. Och även om ni hade en sådan oförskämnd panna som en sköka utan vett att skämmas, som profeterna säger (Jer. 3:3), så måste ni ändå gå med på, att denna dom är riktig. Ty också trä, sten, träck och dynga skulle till sist skrika mot er, eftersom det inte kan vara på något annat sätt. En usel sköka kan inte vara en from, tuktig jungfru. Därför skall hon inte heller vara någon kyrka, inte regera någon kyrka, inte inneha några kyrkogods. Detta är summan av det hela.

84. När Heinz anklagar kurfursten och oss alla för att vara upproriska, svarar vi med att han då själv biter sig i svansen och ljuger som en skändlig lögnhals eller, som det står i psalm 37:15, låter svärdet gå genom sitt eget hjärta. Men eftersom jag vet att han under hela sitt liv ännu inte har förstått skillnaden mellan lydnad och olydnad, så kan han inte förstå vad uppror eller landsfred är, vilket hans skrift och hela hans liv visar. Och även om han fattade vilken ond sak detta är, så är han ändå så intagen av djävulen att han både själv är sådan och lögnaktigt anklagar andra för det. Men Gud till tjänst och den heinziska djävulen till förtret bekänner vi sanningen, att våra furstar och herrar alltid av hjärtat har varit trogna och lydiga mot kejsaren, vilket hela riket offentligt kan omvittna. Ty när de blivit inkallade till riksdagar eller till krigstjänst, så har de

varit de första att komma. Du korvdjävul är en riktigt ful korv (anspelar på Hans Wurst, min anm.), som ljuger så skamligt mot rikets vittnesbörd.

85. Men om din Heinz menar, att våra furstar inte lyder de kejsarliga edikten, där våra kyrkor och vår lära fördöms, då berömmar vi oss och tackar Gud, som i nåd har bevarat oss, så att vi inte med er står samman i en sådan fördömd lydnad. Ty där står Gud som förbjuder oss sådant och säger (Matt. 22:21): "Ge kejsaren vad kejsaren tillhör, och Gud vad Gud tillhör", och Ps. 115:16: "Han har givit himmelen åt Herren, men jordens rike åt människors barn". Himmelen eller himmelriket skänks inte av kejsaren som en förläning. Gud kan inte vara kejsarens vasall, utan kejsaren skall och måste vara Guds vasall. Som Syrak säger (Syrak 17:14f): "Gud har insatt härskare i länderna, men i Israel är Han själv Herre". Gud vill själv ensam regera och lära i kyrkan. Ett sådant regemente har han aldrig gett ifrån sig eller låtit gå ur sin hand, som den 60:e psalmen vittnar: "Gud talar i sin helgedom" (Ps. 60:8).

86. Därför måste ni papister när det gäller sådana stycken angående lydningen strida med Gud själv och inte med oss. Ni måste först göra det helt klart och visst för oss att vi (liksom ni själva) skall ge kejsaren det Gud tillhör. Annars gör vi det inte, utan tar emot ert smädande och era lögner med stor glädje, eftersom ni därmed ger oss vittnesbörd om och bekänner, att vi inte tar ifrån Gud det som tillhör honom och ger det åt kejsaren. Alltså hjälper ni oss med era giftiga lögner, så att vi kan berömma oss av sanningen och inte behöver leva i er förbannade lydning. Ty Gud har förbjudit kejsaren, ja alla änglar och skapade varelser att i hans himmelrike, det vill säga i kyrkan, lära något annat ord, vilket S:t Paulus uttalar med ett förskräckligt åskdunder: "Om också en ängel från himmelen lär annorlunda, än det ni har mottagit, så vare han förbannad" (Gal. 1:8). Nu har vi ovan redogjort för några stycken bland dessa otaliga, nya, annorlunda läror (som S:t Paulus här kallar anathemata, förbannelser), varmed era påvliga nya sköko- och djävulskyrkor är uppfyllda. Därför kan varken kejsaren eller några skapade varelser tvinga oss till en sådan förbannad lydning, ja, han måste istället hålla sig själv därifrån tillsammans med oss, om han inte genom S:t Pauli åskdunder vill bli förbannad och sönderslagen till helvetets botten.

87. Gud har befallt tillräckligt mycket åt kejsaren, ja mer än han kan uträtta, nämligen detta jorderike, det vill säga liv och gods. Där upphör hans ämbete. Om han även utöver detta griper in i Guds rike, så rövar han från Gud det som är Hans, vilket kallas sacrilegium, helgerån, eller som S:t Paulus kallar det i Fil. 2:6 "rapiam divinitatis" (rövande av det gudomliga), när någon vill vara lika Gud, vilket han ändå inte kan vara. Då måste han röva, ty till skänks kan han inte få det. Hittills finns det bara en enda arvinge, som inte har rövat, och inte heller har velat röva det (vilket både djävulen i himmelen och Adam i paradisen gjorde). Honom har Fadern givit detta arv av evighet, ty det är Honom medfött

av naturen. De som nu försöker reta den fromme kejsar Karl till sådant, eller gör sådant på hans uppdrag, de är lika fromma djur som ormen i paradiset. Kejsaren skall förbli under Gud och hålla sig till sina begränsade uppgifter (lika väl som alla andra skapade varelser), ty här i kyrkan vill Gud överallt vara den ende som talar. Här kan han inte tåla någon annan.

88. Låt mig tala tydligt. Precis som en äkta man eller brudgum kan låta andra utföra många uppdrag i sitt hus, må den ene tjänaren kallas kejsare, den andre kung. De skall förvalta husbondens egendom, allt hans gods, den ene hans åker, den andre hans vingård, boskap, fisk, kläder, pengar och andra ägodelar. Men in i kammaren, till den äkta sängen, dit får ingen tjänare komma, han må heta kejsare eller kung. Ty sådant är döden (säger Salomo, Ords. 14:12). Här hör endast brudgummen hemma, och här skall bruden inte få höra något annat ord än sin brudgums, som Johannes döparen säger: "Den som har bruden, han är brudgummen" (Joh. 3:29). Alltså kan och vill Gud inte tåla någon annan bredvid sig i kyrkan. Där skall man bara höra honom själv och hans ord. Annars vore det en hora och inte hans brud.

89. Av detta kan man nu väl förstå vad ni heinzar och heinzlingar gör, när ni anklagar oss för att vara upprorsmakare, på grund av att vi inte tillsammans med er lyder de kejsarliga edikten. Ni bekänner nämligen, att vi är Kristi brud, som bevarar Kristus och hans äkta säng ren, och att vi liksom den trogne, lydige Josef, tjänar därute i våra anbefallda ämbeten (1 Mos. 39). Å andra sidan visar ni er som brunstiga horbockar och äktenskapsbrytare, det är fördömda gudsrövare eller himmelsstormare, som bryter sig in hos Herren i hans brudkammare och vill göra hans brud till en sköka. Men han slår er med blindhet såsom sodomiterna, så att ni inte hittar dörren (1 Mos. 19:11), men låter er istället finna era gelikar, horor och äktenskapsbrytare, som lyder er och som far till djävulen tillsammans med er.

Med ett ord, som sagt, strid först om detta med Gud själv, att man skall ha rätt att höra och lära något annat i kyrkan än Guds Ord. Eller bevisa att era ovan nämnda stycken är Guds Ord och att ni är den heliga kyrkan, så skall vi ge er rätt, och då vill vi gärna vara er lydiga. För vad är det för nytta med, att ni driver slutsatsen (consequens) så hårt, när ni struntar blankt i förutsättningen (antecedens)? Striden gäller ju inte konsekvenserna, utan premisserna. *Ponatur ecclesia certo, et obedientia sequetur necessario. Econtra: Non posita ecclesia, nulla sequitur obedientia; ex natura relativorum* (Definieras kyrkan tydligt, så följer lydningen med nödvändighet. Och tvärtom: Definiera inte kyrkan, så följer ingen lydning. Dessa ting måste höra ihop). Detta inser ni, om det ännu finns en gnutta dialektik kvar hos er.

90. Detta får nu vara nog sagt om kyrkan för denna gång mot papisternas smädefulla tal. Någon annan kan säkert göra det bättre och även jag skall skriva mer om jag får leva.

(Här slutar avsnittet om kyrkan. Förhoppningsvis kommer även resterande del så småningom att kunna översättas, så att skriften "Wider Hans Wurst" kan föreligga i sin helhet på svenska. Övers. anm.)